

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

ПОЛІТИКА

щодо використання інтелектуальної власності в
Інституті Військово-Морських Сил Національного
університету “Одеська морська академія”

Одеса - 2025

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник Інституту Військово-Морських Сил
Національного університету "Одеська морська
академія"
капітан 1 рангу

Максим КІРІАКІДІ

2025

ПОЛІТИКА

щодо використання інтелектуальної власності в
Інституті Військово-Морських Сил Національного університету
"Одеська морська академія"

УХВАЛЕНО

Вченою радою Інституту Військово-Морських
Сил Національного університету "Одеська
морська академія"

Протокол № 7/2025 від 30.07.2025

ПОЛІТИКА
щодо використання інтелектуальної власності в
Інституті Військово-Морських Сил Національного університету
“Одеська морська академія”

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Політика Інституту Військово-Морських Сил Національного університету “Одеська морська академія” (далі Інститут) власності визначає загальні засади щодо набуття, здійснення і захисту прав інтелектуальної власності та правові відносини у сфері інтелектуальної власності між Інститутом і працівниками, здобувачами вищої освіти, іншими учасникам інноваційного процесу та стосується питань права власності, охорони та комерційного використання інтелектуальної власності, яка створювалася Творцями під час виконання своїх службових обов'язків або здійснення діяльності в Інституті.

Політика Інституту має на меті:

створення сприятливих умов для розвитку інноваційної діяльності Інституту, збільшення кількості впроваджених розробок, підвищення рівня ефективності їх комерціалізації, залучення інвестицій в інноваційну діяльність Інституту;

заохочення, стимулювання і підтримку працівників та здобувачів вищої освіти Інституту у проведенні наукових досліджень і створенню розробок, які мають зміцнювати ділову репутацію Інституту й приносити користь суспільству;

забезпечення правової визначеності та врегулювання відносин між Інститутом та працівниками, здобувачами вищої освіти у процесі інтелектуальної, творчої діяльності та відносин із іншими учасниками інноваційного процесу у зв'язку з використанням результатів цієї діяльності;

введення у дію прийнятних для Інституту процедур виявлення, встановлення режиму права інтелектуальної власності, набуття охорони та комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності (далі ОПІВ), власником яких є Інститут;

забезпечення своєчасної та ефективної охорони ОПІВ та управління ними;

створення сприятливих умов для моніторингу, реєстрації та ведення обліку ОПІВ і результатів інтелектуальної, творчої діяльності працівників, здобувачів та інших учасників інноваційного процесу;

виявлення і попередження порушень працівниками, здобувачами вищої освіти Інституту та іншими учасникам інноваційного процесу прав Інституту на результати інтелектуальної творчої діяльності, яку вони здійснюють в Інституті;

популяризацію результатів інтелектуальної, творчої діяльності, яка проводиться в Інституті, шляхом проведення виставок, рекламних кампаній й

інших заходів, створення сприятливих умов цієї діяльності та забезпечення відповідними ресурсами Інституту;

Політика щодо інтелектуальної власності Інституту розроблена з урахуванням Типового положення про політику в сфері інтелектуальної власності для університетів і науково-дослідних установ, яка підготовлена Департаментом країн з перехідною та розвинутою економікою Всесвітньої організації інтелектуальної власності, та Методичних рекомендацій щодо політики у сфері інтелектуальної власності для закладів вищої освіти та наукових установ України, розроблених Науково-дослідним інститутом інтелектуальної власності Національної академії правових наук України.

2. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

Об'єкти права інтелектуальної власності (ОПІВ) – це результат інтелектуальної, творчої діяльності Творця (автора, винахідника). До об'єктів права інтелектуальної власності належать: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компоновання (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці (ноу-хау) тощо.

Комерціалізація означає будь-яку форму комерційного використання інтелектуальної власності, у тому числі відступлення прав, надання ліцензій, внутрішнє використання в межах Інституту і комерціалізацію силами спеціалізованого підприємства.

Творець (автор, винахідник) – працівник, здобувач вищої освіти Інституту або інша фізична особа, інтелектуальною, творчою діяльністю якої створено ОПІВ з використанням ресурсів Інституту.

Твори, що охороняються авторським правом – це літературні, наукові й художні твори, включаючи наукові публікації, наукові книги, статті, лекції, музичні композиції, кінофільми, презентації та інші матеріали або твори, за винятком програмного забезпечення, які відповідають критеріям охороноздатності відповідно до норм законодавства про авторське право.

Ресурси Інституту – будь-яка форма фінансових коштів, матеріально-технічної бази або ресурсів, включаючи обладнання, витрачені матеріали та людські ресурси, що прямо або опосередковано надаються Інститутом.

Інтелектуальна власність – це права на результати інтелектуальної, творчої діяльності у виробничій, науковій, літературній, художній та інших сферах.

Право інтелектуальної власності (Право ІВ) – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший ОПІВ,

визначений Цивільним кодексом України та іншим законом. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права та (або) майнові права інтелектуальної власності.

Винахідник – це дослідник, що зробив внесок у створення інтелектуальної власності і відповідає критеріям авторства на винахід, передбаченим національним правом.

Договір на проведення досліджень може означати Договір на надання науково-дослідних послуг, Угоду про спільні НДДКР, Угоду про передачу матеріалу, Угоду про конфіденційність, Договір на надання консультативних послуг та інший вид договору, який стосується досліджень, проведених Дослідником, у сфері інтелектуальної власності, створюваної в Інституті.

Дослідник – це:

- 1) особа, яка перебуває у трудових відносинах з Інститутом;
- 2) курсант Інституту (здобувач вищої освіти бакалаврату, магістратури, ад'юнктури);
- 3) інша особа (включаючи запрошених вчених), які використовують Ресурси Інституту і виконують науково-дослідне завдання в Інституті або іншим чином беруть участь у науково-дослідному проекті під керівництвом Інституту, зокрема в проектах, що фінансуються зовнішніми спонсорами.

3. ОПИС ПОЛІТИКИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ІНСТИТУТУ

Законодавство України про інтелектуальну власність

Згідно з Цивільним Кодексом України (ст. 420) до об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці.

3.1. Візія Політики щодо використання інтелектуальної власності полягає у створенні та підтримці збалансованої та ефективної екосистеми, яка стимулює інновації та творчість, забезпечуючи при цьому захист прав інтелектуальної власності та сприяючи економічному зростанню. Це включає в себе не лише захист прав, але й створення умов для розвитку та використання об'єктів інтелектуальної власності в інтересах суспільства.

Основні аспекти візії політики інтелектуальної власності:

Захист прав інтелектуальної власності: забезпечення ефективного правового захисту прав авторів, винахідників та інших творців інтелектуальних продуктів.

Стимулювання інновацій та творчості: створення умов для розвитку нових ідей, винаходів та творчих робіт, що сприяють соціальному та економічному прогресу.

Забезпечення доступу до знань та інформації: сприяння поширенню знань та доступу до об'єктів інтелектуальної власності для широкого кола осіб.

Ефективне використання та комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності: створення умов для комерційного використання об'єктів інтелектуальної власності, що сприяє економічному зростанню та створенню нових робочих місць.

Міжнародне співробітництво: взаємодія з міжнародними організаціями та іншими країнами для забезпечення ефективного захисту та використання інтелектуальної власності на глобальному рівні.

Розвиток інфраструктури: створення необхідної інфраструктури для підтримки політики інтелектуальної власності, включаючи цифрові сервіси, навчання фахівців та інше.

Промоція інтелектуальної власності у суспільстві: підвищення обізнаності громадськості про значення інтелектуальної власності та її роль у розвитку суспільства.

Важливою складовою цієї візії є також забезпечення балансу між правами власників інтелектуальної власності та загальними інтересами суспільства.

3.2. Місія Політики інтелектуальної власності полягає у створенні та підтримці правової та інституційної бази, що сприяє інноваціям, творчості та економічному розвитку, шляхом забезпечення надійної охорони прав інтелектуальної власності, а також стимулювання створення та використання результатів інтелектуальної власності.

Політика інтелектуальної власності має декілька ключових місій:

Захист прав інтелектуальної власності: забезпечення правової охорони об'єктів інтелектуальної власності, таких як винаходи, твори мистецтва, торгові марки, комерційні таємниці, дозволяє їхнім авторам контролювати використання їхніх творчих та інтелектуальних здобутків.

Стимулювання інновацій та творчості: шляхом надання можливості власникам інтелектуальної власності отримувати вигоду від своїх розробок, політика інтелектуальної власності заохочує створення нових знань, технологій та творчих продуктів.

Сприяння економічному зростанню: розвиток інновацій та творчості, що підтримуються політикою інтелектуальної власності, сприяє створенню нових компаній, робочих місць та зростанню конкурентоспроможності економіки.

Популяризація культури інтелектуальної власності: освітні програми, інформаційні кампанії та інші заходи, спрямовані на підвищення обізнаності про важливість інтелектуальної власності, сприяють формуванню культури

поваги до прав інтелектуальної власності та заохочують до її створення та використання.

Забезпечення доступу до знань та інформації: у деяких випадках політика інтелектуальної власності може передбачати механізми, які забезпечують доступ до певних об'єктів інтелектуальної власності для суспільних потреб, наприклад, в освітніх та наукових цілях.

Отже, місія політики інтелектуальної власності полягає в створенні сприятливого середовища для інновацій, творчості та економічного розвитку, шляхом забезпечення правової охорони та стимулювання створення, використання та поширення результатів інтелектуальної діяльності.

3.3. Мета політики інтелектуальної власності полягає у створенні балансу між захистом прав творців та інтересами суспільства, забезпечуючи стимулювання інновацій та творчості, а також доступ до результатів інтелектуальної діяльності. Це досягається шляхом надання виключних прав на певний термін, що дозволяє авторам та винахідникам отримувати вигоду від своїх творчих зусиль, а також сприяє поширенню знань та технологій.

Заохочення інновацій та творчості: надання виключних прав на інтелектуальну власність стимулює людей до створення нових творів, винаходів та інновацій, оскільки вони знають, що їхні зусилля будуть нагороджені.

Захист інтересів творців: політика інтелектуальної власності надає авторам та винахідникам юридичний захист їхніх прав, що дозволяє їм контролювати використання їхніх творів, отримувати прибуток від їхньої комерціалізації та запобігати незаконному використанню.

Сприяння поширенню знань та технологій: з одного боку, захист інтелектуальної власності надає творцям мотивацію ділитися своїми знаннями та розробками, а з іншого боку, дозволяє іншим особам використовувати ці знання та технології для подальшого розвитку.

Забезпечення доступу до результатів інтелектуальної власності: хоча виключні права надаються на певний термін, після його закінчення, об'єкти інтелектуальної власності переходять у суспільне надбання, що забезпечує доступ до них всіх бажаючих.

Підтримка економічного зростання: інтелектуальна власність є важливим фактором економічного зростання, оскільки вона сприяє розвитку нових галузей, створенню нових робочих місць та підвищенню конкурентоспроможності.

Наприклад, патент на винахід дає винахіднику виключне право на використання, продаж та ліцензування свого винаходу протягом певного періоду. Це заохочує його інвестувати у подальші дослідження та розробки, а також дозволяє йому отримати прибуток від комерціалізації свого винаходу. Після закінчення терміну дії патенту, винахід стає загальнодоступним, що дозволяє іншим компаніям використовувати його для створення нових продуктів та послуг.

3.4. Стратегія імплементації Політики.

Стратегія політики інтелектуальної власності – це комплекс заходів, спрямованих на розвиток, управління та захист нематеріальних активів, які є результатом інтелектуальної власності. Вона включає в себе створення умов для генерації, захисту та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, таких як винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, авторські та суміжні права.

Основні аспекти стратегії політики:

Стимулювання інновацій: створення сприятливого середовища для наукових досліджень, розробок та творчості.

Ефективний захист прав інтелектуальної власності: забезпечення надійного захисту прав інтелектуальної власності від порушень, що сприяє інвестиціям та розвитку інновацій.

Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності: сприяння передачі прав на об'єкт інтелектуальної власності для перетворення інтелектуального капіталу на економічну вигоду.

Розвиток інфраструктури інтелектуальної власності: підтримка організацій та інституцій, що займаються питаннями інтелектуальної власності, а також забезпечення доступу до інформації та консультацій у сфері інтелектуальної власності.

Міжнародне співробітництво: взаємодія з міжнародними організаціями та іншими країнами для узгодження стандартів та практики у сфері інтелектуальної власності, а також для захисту прав українських суб'єктів інтелектуальної власності за кордоном.

Освіта та просвіта: підвищення рівня обізнаності громадськості про значення інтелектуальної власності та її роль у розвитку економіки.

Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності: в Україні розробляється Національна стратегія розвитку інтелектуальної власності, яка визначає основні пріоритети та цілі у цій сфері на найближчі роки. Ця стратегія спрямована на покращення економічних показників шляхом розвитку системи інтелектуальної власності та розбудови інноваційної екосистеми, враховуючи євроінтеграційний вектор України.

Стратегія інтелектуальної власності є важливим інструментом для розвитку інновацій підвищення конкурентоспроможності та забезпечення економічного зростання. Вона допомагає винахідникам ефективно управляти та захищати свої нематеріальні активи, а також залучати інвестиції.

3.5. Завдання Політики.

Головними завданнями Політики є запровадження в Інституті системи інтелектуальної власності яка надихає та створює умови щодо відкриття можливості на отримання результатів інтелектуальної, творчої діяльності у виробничій, науковій, літературній, художній та інших сферах.

Правова охорона зазначених об'єктів, крім Цивільного Кодексу України, здійснюється також рядом законів України про інтелектуальну власність. Безумовно, у правовій охороні окремих об'єктів є свої характерні

особливості, властиві лише цій групі об'єктів чи навіть окремим із них. Проте є такі положення, що стосуються усіх зазначених об'єктів і їх можна вивести за рамки окремих законодавчих актів про інтелектуальну власність. До загальних положень належать, зокрема підстави виникнення прав на об'єкти інтелектуальної власності. Права на об'єкти інтелектуальної власності виникають за фактом їх створення або внаслідок надання правової охорони уповноваженим державним органом у випадку і в порядку, передбачених чинним законодавством. Так, твори у галузі науки, літератури і мистецтва не потребують обов'язкової державної кваліфікації і реєстрації. Права на зазначені твори виникають внаслідок факту їх створення. Об'єкти промислової власності потребують і державної кваліфікації, і державної реєстрації. Через це права на об'єкти промислової власності виникають лише з того моменту, який визначено відповідним законом.

Умови, за яких надається правова охорона зазначеним об'єктам права інтелектуальної власності, також визначаються законом.

В усіх суб'єктів права інтелектуальної власності виникають права, які прийнято поділяти на дві основні групи:

- 1) особисті немайнові права;
- 2) майнові права на об'єкти інтелектуальної власності.

Особисті немайнові права належать авторові незалежно від його майнових прав і зберігаються за ним у разі переходу його майнових прав на результати інтелектуальної діяльності до іншої особи. Але слід мати на увазі, що суб'єктам прав на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг щодо цих засобів належать лише майнові права.

Право визнаватися автором результату інтелектуальної діяльності (право авторства) є особистим немайновим правом і може належати лише тій особі, творчою працею якої створено цей результат інтелектуальної діяльності.

Право авторства є таким, що не відчужується і не передається.

Якщо результат створений спільною працею двох або більше осіб, вони визнаються співавторами. Щодо окремих видів результатів інтелектуальної діяльності законом може бути визначене коло осіб, які визнаються співавторами твору в цілому. Чинне законодавство України про інтелектуальну власність наділяє суб'єктів права виключними правами на об'єкти інтелектуальної власності. Суб'єкту майнових прав на результати інтелектуальної діяльності або засоби індивідуалізації належить виключне право правомірно використовувати цей об'єкт інтелектуальної власності на свій розсуд у будь-якій формі у будь-який спосіб. Із цього загального правила є один виняток. Зазначення місця походження товару не може бути власністю окремої особи і, отже, на нього не може бути виключного права на використання. Одним і тим самим найменуванням можуть користуватися кілька осіб незалежно один від одного. Використання іншими особами об'єктів інтелектуальної власності, щодо яких їх правозахиснику належить

виключне право, допускається лише з дозволу суб'єкта цього права. Суб'єкт виключного права на об'єкт інтелектуальної власності має право передати це право іншій особі повністю або частково за договором, дозволити іншій особі використати цей об'єкт чи розпорядитися ним іншим чином, якщо це не суперечить чинному законодавству.

Обмеження виключних прав, у тому числі шляхом надання можливості використання об'єкта інтелектуальної власності іншими особами, визнання цих прав недійсними та їх припинення (анулювання) допускається у випадках, межах і порядку, що встановлені чинним законодавством.

Виключні права на об'єкти інтелектуальної власності можуть бути предметом цивільних правовідносин. Виключні права, що передаються за договором, мають бути у ньому визначені. Права, не зазначені у договорі як відчужувані, вважаються такими, що не передані, оскільки не доведене інше. До договору, що передбачає надання виключного права в період його дії іншій особі на обмежений час, застосовуються правила про ліцензійні договори. Виключні права на об'єкт інтелектуальної власності діють протягом строку, передбаченого чинним законодавством, що може передбачати продовження такого строку.

У загальних положеннях визначаються і принципові засади строків чинності права інтелектуальної власності. За загальним правилом строк чинності права інтелектуальної власності (чи виключного права) визначається чинним законодавством. На окремі види об'єктів промислової власності закон допускає продовження строків їх чинності. Проте особисті немайнові права на результати інтелектуальної діяльності діють безстроково. Чинне законодавство про інтелектуальну власність чітко визначає підстави для дострокового припинення правової охорони окремих об'єктів права інтелектуальної власності, у тому числі внаслідок невикористання цього права протягом певного строку.

Для захисту виключних прав у Законодавстві України передбачено спеціальні способи: 1) вилучення матеріальних об'єктів, за допомогою яких були здійснені порушення прав, і матеріальних об'єктів, створених внаслідок цього порушення; 2) обов'язкова публікація про порушення права з повідомленням, кому порушене право належить; 3) інші способи, передбачені законом.

Які ж інші способи захисту виключних прав вміщує ЦК України. Це можуть бути: визнання прав; визнання правочину недійсним; відновлення становища, яке було до порушення прав і припинення дій, що порушують право; припинення чи зміна правовідносин; відшкодування збитків; компенсація моральної шкоди; визнання незаконним акта державного органу або органу місцевого самоврядування. При порушенні договорів на використання результатів інтелектуальної власності і засобів індивідуалізації застосовуються загальні правила про відповідальність за порушення зобов'язань.

Чинне законодавство містить способи захисту інтелектуальної власності. Закон України "Про авторське право і суміжні права" захисту авторського права і суміжних прав присвячує спеціальний розділ 5, що містить чотири статті. Зазначений Закон проголошує, що авторське право і суміжні права у випадку їх порушення захищаються в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством. Будь-яке відтворення, розповсюдження чи інше використання, а також ввезення в Україну без дозволу осіб, які мають авторське право і суміжні права, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення є порушенням авторського права і суміжних прав, що є підставою для судового захисту. Примірники творів, фонограм, відеограм, виготовлених і розповсюджених з порушенням авторського права і суміжних прав, визнаються контрафактними.

Закон про авторське право передбачає цивільно-правові способи захисту авторського права і суміжних прав. Використання чужого твору без договору з особою, яка має авторське право і суміжні права, недотримання умов використання твору і об'єктів суміжних прав, порушення особистих немайнових і майнових прав осіб, що мають авторське право і суміжні права, захищаються судом у судовому порядку.

Суд, господарський суд має право прийняти рішення чи ухвалу про заборону випуску твору, виконання постановки, фонограми, відеограми, передачі в ефір чи по дроту, припинення їх розповсюдження, вилучення, конфіскацію всіх примірників творів, фонограм або відеограм, а також обладнання і матеріалів, призначених для виготовлення і розповсюдження, якщо суду достатньо даних про порушення авторського права і суміжних прав.

Суд, господарський суд може також прийняти рішення про знищення або відчуження примірників творів чи фонограм щодо яких встановлено, що вони були виготовлені або розповсюджені з порушенням виключних прав осіб, яким належить авторське право і суміжні права. Таке рішення може бути прийняте щодо всіх кліше, матриць, форм, оригіналів, магнітних стрічок, фотонегативів та інших предметів, за допомогою яких відтворювалися примірники творів, фонограм, відеограм, програм мовлення, а також матеріалів і обладнання, що використовувалися для їх відтворення і для виготовлення засобів обходу технічних засобів захисту.

Особи, які мають авторське право або суміжні права, можуть вимагати:

- а) відшкодування збитків, заподіяних їм порушенням авторського права і суміжних прав, включаючи втрачену вигоду;
- б) вилучення і направлення на їх користь доходу порушника, одержаного ним внаслідок порушення авторського права або суміжних прав, замість відшкодування збитків;

в) виплати компенсації, що визначається судом, у розмірі від 10 до 50 000 мінімальних заробітних плат, встановленої законодавством України, замість відшкодування збитків або стягнення доходів.

Крім відшкодування збитків, стягнення доходів чи виплати компенсації суд чи господарський суд за порушення авторського права або суміжних прав стягує штраф у розмірі 10 відсотків від суми, присудженої судом на користь позивача. Сума штрафу передається в установленому порядку до Державною бюджету України.

Порушник авторського права чи суміжних прав зобов'язаний відшкодувати особам, які мають авторське право і суміжні права, моральну шкоду в розмірі, що визначається судом.

Закон України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" захисту прав присвятив розділ VII, що складається з двох статей. Закон визначає, що будь-яке посягання на права власника патенту, передбачені цим Законом (ст. 28) вважається порушенням права власності власника патенту, що спричиняє відповідальність згідно з чинним законодавством України. На вимогу власника патенту таке порушення має бути припинено, а порушник зобов'язаний відшкодувати власнику патенту заподіяну шкоду. Таким самим правом користується ліцензіат, якщо інше не передбачено ліцензійним договором.

Усі спори, пов'язані із застосуванням Закону про винаходи, розв'язуються судом. Суди відповідно до їх компетенції розглядають спори про: авторство на винахід чи корисну модель; встановлення власника патенту; порушення майнових прав власника патенту; укладання та виконання ліцензійних договорів; право першокористування; винагороду винахіднику; компенсації.

Такі самі норми про захист містить Закон України "Про охорону прав на промислові зразки" (розділ VII, статті 26-27). Закон наголошує, що будь-яке посягання на права власника свідоцтва, є незаконним.

На вимогу власника свідоцтва таке порушення має бути припинене, а порушник зобов'язаний відшкодувати власнику свідоцтва заподіяні збитки. Власник свідоцтва має також право вимагати усунення або зменшення з товару, його упаковки незаконно використаного знака або позначення, схожого з ним настільки, що їх можна сплутати. Спори, пов'язані із застосуванням цього Закону, розв'язуються судом, господарським або третейським судом у порядку, встановленому чинним законодавством України.

Варто також зазначити, що окреме адміністративно-цивільне право кримінального захисту існує ще й відомчий захист, тобто адміністративно-відомчий. Адміністративний захист здійснюється Кодексом України про адміністративні порушення (ст. 1643), адміністративно-відомчий-відомствами, підприємствами, організаціями та установами (роботодавцями). Наприклад, Державний департамент інтелектуальної власності в адміністративному порядку здійснює захист прав винахідників у разі

оспорювання видачі патентів іншими особами. Підприємства здійснюють в адміністративному порядку захист прав раціоналізаторів тощо.

Встановлена чинним законодавством України система захисту прав інтелектуальної власності (і взагалі прав) не досягає своєї мети. Система захисту прав інтелектуальної власності за ринкової економіки має бути настільки жорсткою, щоб могла усунути будь-яке бажання скористатися чужою працею.

На підставі викладеного вище слід зробити такі висновки:

1. Система правового захисту права інтелектуальної власності, закладена у чинному законодавстві України про інтелектуальну власність, не забезпечує надійного й ефективного захисту цієї власності.

2. Має бути розроблена і прийнята єдина система захисту права інтелектуальної власності з урахуванням, безумовно, специфічних особливостей окремих результатів інтелектуальної, творчої діяльності.

3. В основу зазначеної системи мають бути покладені такі принципові положення:

будь-які посягання на право інтелектуальної власності (крім кримінальних і адміністративних) визнаються цивільними правопорушеннями і спричиняють цивільно-правову відповідальність;

для захисту права інтелектуальної власності застосовуються як загальні цивільно-правові засоби, так і спеціальні, призначені для захисту права інтелектуальної власності;

до загальних цивільно-правових засобів захисту прав слід віднести: визнання прав; визнання правочинів недійсними; відновлення положення, що існувало до порушення права; припинення порушення права; припинення або зміна правовідносин; відшкодування збитків; компенсація моральної шкоди; визнання акта державного органу або органу місцевого самоврядування незаконним.

Крім того, суд може здійснити захист прав іншими способами, передбаченими чинним законодавством.

Слід зазначити, що Цивільний Кодекс України (п. 3 ст. 15) передбачає підстави для відмови у наданні захисту при наявності певних умов:

а) при діях, що здійснюються виключно з наміром заподіяти шкоду іншій особі, а також при зловживанні правом в інших формах;

б) при діях, що порушують моральні засади суспільства;

в) при використанні цивільних прав з метою обмеження конкуренції, а також при зловживанні становищем на ринку.

До спеціальних правових засобів захисту права інтелектуальної власності ЦК України відносить:

1) застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів;

2) зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорту чи експорту яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності;

3) вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності;

4) вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, що використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності;

5) застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення;

6) опублікування у засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення.

Суд може прийняти рішення про застосування інших засобів захисту права інтелектуальної власності, що не суперечать чинному законодавству.

Отже, принципово новим положенням наведеної системи права інтелектуальної власності є наявність у ній елементів штрафних (каральних) санкцій – конфіскація матеріалів і обладнання, за допомогою яких було здійснено відтворення творів, виплата компенсацій, стягнення на користь бюджету. Видається, що зазначені штрафні санкції будуть сприяти більш ефективному захисту права інтелектуальної власності. Безумовно, вони повинні застосовуватися нарівні з основними санкціями. До сказаного варто додати, що закон мав би містити норму, яка б встановлювала сувору відповідальність порушника, який ухиляється від виконання судового рішення, прийнятого за фактом порушення права інтелектуальної власності. За прострочку виконання рішення суду має бути встановлена система штрафів за прогресивною шкалою залежно від тривалості прострочки.

Публікації про правопорушення права інтелектуальної власності і про прийняте судом рішення мають здійснюватися у кожному випадку порушення за рахунок порушника. Такі публікації, звичайно, позначатимуться на престижі виробника товару та будь-якого іншого учасника цивільного обороту. В умовах ринкової економіки це є досить важливим. Одним із важливих і досить ефективних засобів захисту прав та інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності є засоби, передбачені Законом України "Про захист від недобросовісної конкуренції". Об'єкти, передбачені зазначеними законами, у точному значенні не є результатами інтелектуальної, творчої діяльності і тому не є об'єктами права інтелектуальної власності. Але вони тісно пов'язані із захистом права інтелектуальної власності. Саме тому Паризька конвенція з охорони промислової власності недопущення недобросовісної конкуренції відносить до об'єктів промислової власності. Конвенція покладає на країни-учасниці Союзу обов'язок забезпечити захист від недобросовісної конкуренції.

Недобросовісною конкуренцією визнається будь-який акт конкуренції, що суперечить чесним звичаям у промислових і торговельних справах. Закон до недобросовісної конкуренції відносить неправомірне використання

торговельної марки, комерційного найменування або маркування товару, а також копіювання форми, упаковки, зовнішнього оформлення, імітацію, копіювання, пряме відтворення товару іншого підприємства, самовільне використання його імені. До недобросовісної конкуренції належить також одержання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця.

Зазначені закони передбачають певну відповідальність за наведені неправомірні дії. Зокрема, здійснення дій, що підпадають під ознаки недобросовісної конкуренції, спричиняє відповідно до Закону України "Про захист від недобросовісної конкуренції" накладення штрафів у розмірі трьох відсотків виручки від реалізації товарів, виконання робіт, надання послуг господарюючими суб'єктами за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф. Якщо ж виручку визначити неможливо або її не було, штраф накладається у розмірі п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Закони передбачають й інші види відповідальності за дії, що визнаються недобросовісною конкуренцією. Передбачене також вилучення товару у разі його неправомірного позначення чужими торговельними марками, рекламних матеріалів, упаковки або копіювання виробів як у виробника, так і в продавця. Порядок використання вилучених товарів визначається Кабінетом Міністрів України.

За Конституцією України, передбачено наступні вимоги:

Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом. Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом. Використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі (стаття 41).

Громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом.

Держава сприяє розвиткові науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством. Культурна спадщина охороняється законом. Держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами (стаття 54).

4. ОПИСИ ДО ПАТЕНТІВ УКРАЇНИ НА ВИНАХОДИ (КОРИСНІ МОДЕЛІ)

4.1. Види описів до патентів України

До патентів України на винаходи (корисні моделі) залежно від процедури їх видачі публікуються такі види описів:

- опис до патенту України на винахід, що видається на підставі національної заявки;
- опис до патенту України на корисну модель;
- опис до патенту України на винахід, що видається за авторським свідоцтвом СРСР.

4.2. Друковане видання описів до патентів України на винаходи (корисні моделі)

Друковане видання опису до патенту України на винахід (корисну модель) включає:

- титульну сторінку, що містить бібліографічні дані, реферат, основне креслення або хімічну формулу (за наявності);
- текст опису винаходу (корисної моделі);
- формулу винаходу (корисної моделі);
- креслення, на які є посилання в описі винаходу (корисної моделі), або інші ілюстративні матеріали (за наявності).

4.3. Електронне видання описів до патентів України на винаходи (корисні моделі)

Електронне видання (на оптичному носії) описів до патентів України на винаходи (корисні моделі) включає в структурованому вигляді таку інформацію: бібліографічні дані та реферат трьома мовами (українською, російською та англійською), формули та тексти описів до патентів на винаходи (корисні моделі) українською мовою.

5. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Положення цієї Політики впроваджуються колегіальним рішенням Вченої ради ІВМС, проходять протягом навчального року моніторинг, за необхідністю можуть коригуватися та доповнюватися в залежності від змін воєнно-політичної та економічної ситуації, поточних та перспективних

завдань, бюджетного забезпечення їх функціонування та результатів виконання запланованих заходів.

Представлена Політика може оновлюватися відповідно до змін в законодавстві та/або розвитку в сфері інтелектуальної власності.

Начальник відділення забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти Інституту Військово-Морських Сил Національного університету "Одеська морська академія"

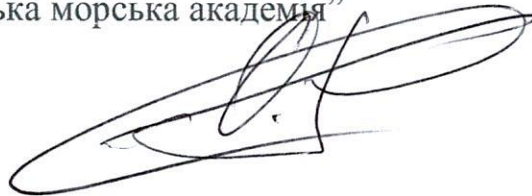
капітан 2 рангу

Ігор ПОПРОЦЬКИЙ

Заступник начальника інституту з навчальної та наукової роботи – начальник навчального відділення Інституту Військово-Морських Сил Національного університету "Одеська морська академія"

капітан 1 рангу

Олег ГАВАЛЮХ